

המחלקה הוטרינרית העירונית

כללי

1. המחלקה הוטרינרית העירונית (השירות הוטרינרי העירוני) עוסקת בעיקר במניעת מחלות בעלי חיים (ומחלות המשותפות לבעלי חיים ולאדם) והדברתן, ובפיקוח על מזון שמקורו מבעלי חיים, לרבות בדיקות בעסקים. המחלקה פועלת במסגרת אגף התברואה.
2. מטרת הביקורת היתה לבדוק את תהליכי העבודה ואת ההיערכות האירגונית של המחלקה, במרכיבי פעילותה השונים.
3. לצורך הביקורת נערכו הפעולות הבאות:
 - ראיונות עם: מנהל אגף התברואה; מנהל המחלקה (הוטרינר העירוני); הוטרינר הנוסף העובד במחלקה; מזכירת המחלקה.
 - ביקורים בשטח.
 - בדיקת מסמכים הקשורים לנושאי הביקורת.

מבוא

4. השירות הוטרינרי ברשויות המקומיות עוסק בנושאים הבאים:
 - א. **פיקוח על מזון שמקורו מבעלי חיים** (מבהמה, עוף, דג או בעל חיים אחר שבשרו מיועד למכירה) – הבשר עצמו ומוצריו וכן מאכלים המכילים בשר. הפיקוח נעשה בדרכים הבאות:
 - ביצוע בדיקת טרום-שיווק של המוצרים עם הכנסתם לתחום השיפוט של הרשות ולפני הכנסתם לעסק ("בדיקת משנה").
 - פיקוח וביצוע בדיקות ב"עסקים" – במקומות המשמשים למכירת מוצרים מן החי ו/או לטיפול בהם.
 - המלצה לאישור מתן רשיון עסק מההיבט הוטרינרי (רשיון עסק וטרינרי).
 - ב. **פיקוח על החזקת בעלי חיים** בתחום הישוב; מניעת מחלות בעלי חיים, הדברתן ומניעת התפשטותן; סיוע לבעלי חיים במצוקה.

הפעילות נעשית בדרכים הבאות:

- רישום, חיסון וסימון כלבים (חיסון חתולי בית – וולונטרי).
- עיקור, סירוס וחיסון חתולי רחוב.
- לכידת כלבים משוטטים והכנסתם למכלאה/תחנת הסגר לתצפית כלבת.
- מניעת צער בעלי חיים (כגון התעללות) ודאגה לרווחתם הבסיסית.

ג. **טיפול בפניות הציבור** על מפגעים ומטרדים מבעלי חיים.

ד. **הסברה** לציבור בנושאים וטרינריים.

5. המחלקות הוטרינריות פועלות בזיקה מקצועית למשרד הבריאות (שירותי המזון והתזונה), בעיקר בכל הנוגע לטיפול **במזון** שמקורו מבעלי החיים; ולמשרד החקלאות (השירותים הוטרינריים ובריאות המקנה) בעיקר בכל הנוגע בטיפול **בעלי החיים**.

6. הבסיס החוקי למערכת הסמכויות והפעולות של השירותים הוטרינריים ברשויות המקומיות מעוגן במספר רב של חוקים, פקודות, תקנות, צוים והנחיות שונות. להלן העיקריים שבהם:

- חוק הרופאים הוטרינריים, תשנ"א – 1991.
- חוק לפיקוח על יצוא של בעלי חיים ושל תוצרת מן החי, תשי"ז – 1957.
- פקודת בריאות הציבור (מזון), התשמ"ג – 1983.
- חוק רישוי עסקים, תשכ"ח – 1968.
- חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח – 1957.
- חוק בשר ומוצריו, תשנ"ד – 1994.
- פקודת הכלבת, 1934.
- פקודת מחלות בעלי חיים, תשמ"ה – 1985.
- חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד – 1994.
- חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, תשס"ג – 2002.

7. חוק עזר לרמת-גן (פיקוח על מכירת בשר ומוצריו), התשע"ב – 2012 מתייחס בהרחבה להיבטים של החזקת בשר ומכירתו בעיר, אחסון בשר וטיפול בו, בדיקות המשנה, סמכויות הוטרינרים וכד'.

8. הפיקוח על מזון שמקורו מבעלי חיים

א. בדיקות טרום-שיווק ("בדיקות משנה")

1) כללי

"בדיקת משנה" היא בדיקה מוקדמת של מזון שמקורו מבעלי חיים, הנערכת ע"י השירות הוטרינרי הרשותי – מיד עם היכנסו לתחום השיפוט של הרשות ולפני העברתו לעסק. הבדיקה נעשית ברכב הקירור המוביל את המזון. הבסיס החוקי לבדיקות הוא "תקנות מחלות בעלי חיים (שחיטת בהמות), התשכ"ד – 1964" מטעם משרד החקלאות, ו"תקנות בריאות הציבור (מזון) (בדיקת דגים), התשמ"א – 1981" מטעם משרד הבריאות. כמו כן עוסק בנושא זה "חוק עזר לרמת-גן (פיקוח על מכירת בשר ומוצריו), התשע"ב – 2012".

המזון החייב בבדיקה הנ"ל מקורו בבהמות, עופות, דגים ובעלי חיים ימיים – מצונן, קפוא, מבושל, מעושן ומעובד – לרבות מוצרים המכילים מזון זה בתוכם (כגון תבשילים, סלטים, מוצרי מאפה, וכו').

מטרת בדיקות המשנה: לבדוק האם המוצר הנכנס לתחום הרשות הוא בהתאם לדרישות החוק, ובין השאר: מלווה בתעודה וטרינרית מתאימה; המוצרים מסומנים; תנאי ההובלה מתאימים; המוצר אינו יכול להזיק לבריאות הציבור ואינו בלתי ראוי למאכל/לצריכת אדם.

2) אופן הבדיקה

בדיקות המשנה ברמת-גן נערכות בימים א'-ה' בין השעות 06.30 – 15.30 ובימי ו' בין השעות 00.07 – 12.00. על כלי הרכב המובילים מזון מן החי לתחום עיריית רמת-גן להגיע בשעות אלה למתחם הגובל במשרדי המחלקה הוטרינרית, ובמקום נערכת בדיקה בכל אחד מהרכבים. את הבדיקה מבצע בדרך כלל רופא וטרינר מהמחלקה, וכמחליף מסייע בכך מנהל המחלקה. במצב של חוסר בכח אדם (חופשות, מחלות וכו') עוסק בכך כמחליף גם רופא וטרינר חיצוני בעל אישור מהשירותים

הוטרינריים הארציים לשמש כוטרנר רשותי ברמת-גן (אישור שנתי החייב בחידוש מדי שנה).

- הנושאים הנבדקים ע"י המחלקה הוטרינרית ברמת-גן:
- המוצרים (בדיקה מדגמית): סימון (כנדרש בתקן) לרבות התאריך האחרון לשיווק; נקיון ושלמות האריזות; טמפרטורת המוצרים (מעת לעת).
 - תא הרכב המוביל: טמפרטורה אופפת והתאמתה לסוג המזון, ותקינות מד טמפרטורה; אחסון נאות של המוצרים לרבות ההפרדה הנדרשת; נקיון.
 - תיעוד נלווה: התאמה בין המוצרים המובלים לרישום בתעודות הוטרינריות ותעודות המשלוח מ היצרן; יעד המשלוח בעיר.

מספר המשאיות הנבדקות ביום הוא כ- 65 (בממוצע שנתי) נכון לנתוני 2012. יחד עם זאת, עומס כלי הרכב המגיעים לבדיקה אינו אחיד בין ימי השבוע ובין שעות הבדיקה. בימי שני – חמישי העומס גדול יותר; בימי ראשון (לאחר יום שבת בו אין שחיטות) וכן בימי חמישי ושישי מגיעות פחות משאיות. עיקר הלחץ הוא בין השעות 06.30 – 08.00, כשלעתים במשך שעות אלה ממתינות לבדיקה עד כעשר משאיות בבת-אחת.

מהאמור לעיל נגזר גם עומק הבדיקה: בשעות הלחץ הבדיקה, מטבע הדברים, קצרה ומהירה יותר; בשעות אחרות הבדיקה מעמיקה יותר.

אם הבדיקה נמצאה תקינה על תעודת המשלוח המלווה את המוצרים מוטבעת חותמת "נבדק והותר", עם שם המחלקה והתאריך.

אם נמצאו ליקויים והמוצרים לא אושרו לשיווק בעיר מוטבעת חותמת "משלוח פסול" (בדיו אדום). במקרה זה: אם למרות הליקויים שנמצאו הסחורה ראויה למאכל אדם - ניתן להחזיר את הסחורה למפעל. אולם אם מתגלות תקלות חמורות עד כדי סכנה לבריאות הציבור והסחורה לא ראויה למאכל אדם - הסחורה מוחרמת במקום ומתבצע תהליך של השמדתה, בהתאם לתקנות בנושא זה. על הוטרינר לנהל תיעוד של ההחזרה/פסילה/השמדה.

כל בדיקה מסתיימת בכך שהעתק מהתעודה הוטרינרית הכולל את סוגי המוצרים והכמויות, נשאר ברשות המחלקה לצורך תיעוד, המתבצע כדלהלן:

במחשב קיימת תוכנה הכוללת את רשימת כל הספקים, לרבות רשיון היצרן, רשיון הובלה בקירור עבור כלי הרכב, וסוגי המוצרים. נתוני המשלוח והבדיקה, בהתאם לתעודות המשלוח, מוקלדים ע"י הוטרינרים המבצעים את הבדיקה.

בבדיקת הביקורת נמצא כי קיים תיעוד מסודר לבדיקות המשנה המאפשר הפקת סיכומים תקופתיים ושנתיים לפי ספקים/מוצרים/כמויות וכו'.

הביקורת סקרה בשטח את תהליך בדיקות המשנה ב- 15 כלי רכב, שנערכה ביום חמישי בין השעות 07.50 – 09.40. להלן נתוני הסקירה:

מס' / שעת בדיקה	מס' רישוי הרכב המוביל	המוצרים שברכב	ממצאים/ הערות
1	8369815	בשר, דגים וירקות קפואים	תקין
2	5447268	בשר, דגים, עוף קפואים	תקין
3	6847115	עופות טריים	תקין
4	3670678	עופות טריים	תקין
5	6143170	בשר קפוא, דגים טריים/קפואים	תקין
6	3221172	דגים, עופות, בשר קפואים	תקין
7	2962876	בשר ודגים קפואים	תקין
8	5157673	מוצרי בצק קפואים עם בשר	תקין
9	6572208	עוף טרי	תקין
10	4490365	חזה עוף טרי	תקין
11	5468368	בשר ודגים קפואים	תקין
12	3643656	עופות טריים	תקין
13	5117070	בשר קפוא	תקין
14	3292168	דגים טריים	תקין
15	4359579	בשר, עופות, דגים קפואים	תקין

(3) היקף הבדיקות

להלן טבלה המפרטת את היקף בדיקות המשנה ברמת-גן, בשנים 2011, 2012. מאחר והבדיקה היא מיזגמית-כללית, לא כל הכמות המצוינת בטבלה נבדקה בפועל – אלא הפירוט הוא של הכמות שהיתה באותן משאיות שנבדקו (הכמות שנכנסה לעיר), עפ"י סיכום תעודות המשלוח של כל משאית:

2012		2011		סוג המוצר
נפסלו לשיווק (בק"ג)	נבדקו (בק"ג)	נפסלו לשיווק (בק"ג)	נבדקו (בק"ג)	
1,148	2,879,167	3,290	2,874,067	עוף מצונן
2,695	838,453	1,434	863,475	בשר קפוא ומוצרי
2,915	762,164	4,635	744,261	עוף/הודו קפוא
1,631	352,262	610	331,883	דגים קפואים
--	128,038	173	133,652	בשר מצונן
63	134,925	138	119,414	דגים מצוננים
124	48,150	66	15,430	אוכל מוכן
577	817,825	700	720,029	אחר
9,153	5,960,984	11,046	5,802,211	סה"כ בק"ג
9	5,961	11	5,802	סה"כ בטונות

מהטבלה לעיל עולה, בין השאר:

- הכמות ה**חודשית** הממוצעת הנבדקת היתה 483 טון בשנת 2011, וכ- 497 טון בשנת 2012.
- הכמות שנפסלה לשיווק ע"י הבודקים היתה בשנת 2011 כ- 0.19% מסה"כ כמות הבשר, וכ- 0.15% בשנת 2012.
- המוצר השכיח ביותר מבין המוצרים הנכנסים לעיר ומגיעים לבדיקה הוא העוף המצונן (כ- 50% בשנת 2011 וכ- 48% בשנת 2012). אחריו בשכיחות הוא הבשר הקפוא (כ- 15% ב- 2011, כ- 14% ב- 2012).

הביקורת בדקה, מיזגמית, את הרישום במחשב המחלקה של הכמויות שהובלו במשאיות, לעומת תעודות משלוח. נמצא כי הרישום תקין.

יחד עם זאת יש לציין כי למידת הדיוק של הרישום אין בדרך כלל כל משמעות כספית, לא לעירייה ולא לגורם ממנו מגיעים המוצרים. זאת מאחר ותקבולי אגרת הבדיקה לעירייה עבור מרבית המוצרים אינם מגיעים ישירות מהנבדקים לקופת העירייה לפי הכמות וסוגי המוצרים הנבדקים – אלא בהתאם לחישוב המבוסס על הסכם בין מרכז השלטון המקומי והרשויות המקומיות (כולל רמת-גן). לפי הסכם זה האגרה נגבית ע"י מרכז השלטון המקומי ישירות מהיבואנים/ספקים/יצרנים, כאשר המרכז מעביר לכל רשות הקצבה שנתית לפי מפתח של מספר התושבים ברשות (ולא לפי כמות המוצרים הנכנסים).

בשנת 2011 העביר מרכז השלטון המקומי לעיריית רמת-גן סך של 379,000 ש"ח עבור ביקורות המשנה, לפי המפתח הקבוע של מספר התושבים בעיר.

יחד עם זאת, ישנן בארץ משחטות שאינן נכללות בהסדר הנ"ל עם מרכז השלטון המקומי, וכאשר מגיעה משאית הנושאת מוצרי בשר מהם (בדרך כלל מוצרים מצוננים), עליהם לשלם אגרה (בתעריף ארצי הקבוע בחוק) – לפי המשקל הרשום בתעודת המשלוח / חשבונית / תעודה וטרינרית.

למובילים המגיעים באופן קבוע לרמת-גן מהמפעלים הנ"ל נמסר חשבון חודשי עבור היצרן/ספק. נהגים מזדמנים מתבקשים לשלם במקום. בשנת 2011 תשלום האגרה עבור המוצרים הנ"ל היה 46,718 ש"ח, ובשנת 2012 66,633 ש"ח (לפי התעריפים הנקובים בתקנות).

לא קיים נוהל עבודה בכתב (לא מטעם השירות הוטרינרי הארצי ולא במחלקה ברמת-גן) המנחה ומפרט לגבי אופן ביצוע בדיקות המשנה מהבחינה האופרטיבית והטכנית וכן את דרך התיעוד וניהול הרישום (מעבר להנחיות ולדרישות המקצועיות בתקנות השונות לגבי מצב המוצרים ואיכותם).

ב. בדיקות מוצרים בעסקים

(1) כללי

בהתאם לחוקים ולתקנות וכן בהתאם ל"חוק עזר לרמת-גן (פיקוח על מכירת בשר ומוצרים), התשע"ב – 2012 "עסק" (לענין מוצרים מן החי) הוא מקום המשמש למכירת מוצרים אלה ולטיפול בהם – ואין להכניס, להחזיק או למכור בו מוצרים מן החי אם לא מתקיימים התנאים המנויים בחוקים השונים.

בהתאם לתוספות ל"צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה – 1995" נקבעו עסקים מסוימים, בעיקר העוסקים במוצרים טריים מן החי, כעסקים טעוני רישוי לפי חוק רישוי עסקים, דהיינו טעוני רישוי עסק "וטרינרי". בין העסקים שנקבעו: איטליזים (כולל מחלקות בשר/דגים בסופרמרקטים); חנויות דגים; חנויות ביצים; מפעלים לקירור ולפירוק/עיבוד/אריזה של המוצרים; כמו כן חנויות לחיות מחמד (תצוגה ו/או מכירה), למזון לבעלי חיים ולמספרות לבעלי חיים. הטיפול בתהליכי האישור הוטרינרי (ראשוני או חידוש אישור) לעסקים הנ"ל הוא בידי המחלקה הוטרינרית העירונית, המוסרת את המלצתה ליח' רישוי עסקים (האחראית להוצאת רישוי העסק). המלצה זו היא אחד התנאים להוצאת רישוי עסק, והיא ניתנת לאחר ביקורת המבוצעת בעסק. כמו כן עורכת המחלקה בדיקות פתע שוטפות בעסקים, כדי לוודא כי מוצרי מזון מן החי מוחזקים/מטופלים עפ"י החוק ובהתאם להיגיינת המזון הוטרינרית הנדרשת.

2) רישוי עסק וטרינרי

בעיר רמת-גן נמצאים (בעת ביקורת זו) 48 עסקים טעוני רישוי עסק וטרינרי: 41 "איטליזים" (כולל מחלקות בשר/דגים במרכולים) ו-7 חנויות לחיות מחמד (בדרך כלל למכירת דגים/תוכים וכן מזון לבעלי חיים). את רישוי העסק לאיטליזים יש לחדש כל שנה.

בבדיקת הביקורת נמצא כי ל-10 מהעסקים הנ"ל אין (בעת הביקורת) אישור בר-תוקף לרישוי עסק וטרינרי, כשעבור חלק מהם אין אישור כזה מאז שנים רבות. בתשובה לבקשת הביקורת להבהרה, נתקבל המידע הבא מיח' רישוי עסקים ומהמחלקה הוטרינרית בנוגע לסטטוס עסקים אלה:

מס'	שם העסק	קיים רישוי עסק בתוקף	תאריך אחרון שניתן אישור וטרינרי לצורך רישוי עסק	הערות

1.	איטליז כ.	לא	מאי 2005	תיק העסק במח' פיקוח עסקים נסגר ונשמט ממעקב של פיקוח רישוי. בעקבות ביקורת זו המפקח הונחה לערוך ביקורת מיידית.
2.	מ. מ. נוה	לא	יולי 2008	הוגשה המלצה לתביעה משפטית באוגוסט 2009. צו סגירה שיפוטי נקבע ל- 9.7.2013. נתבקשה המלצת הוטרינר ל- 2013.
3.	איטליז ה.	לא	נובמבר 2008	בעל העסק אמור להגיש בקשה חדשה לאחר שנדרש להגדיל את העסק.
4.	ש. קסם	לא	אוקטובר 2009	הוגשה המלצה לתביעה משפטית באוגוסט 2009. צו סגירה שיפוטי נקבע ל- 3.3.2013. נתבקשה המלצת הוטרינר ל- 2013.
5.	ט.ט	לא	מרץ 2010	ישנה תביעה משפטית מפברואר 2006. נתבקשה המלצת הוטרינר ל- 2013.
6.	מ.	לא	דצמבר 2010	ישנה תביעה משפטית מ- 2007 ובזיון בית המשפט משנת 2012. נתבקשה המלצת הוטרינר ל- 2013.
7.	ק.א.	כן	נובמבר 2010	נתבקשה המלצת הוטרינר ל- 2013.
8.	איטליז פ.	לא	לא ניתן אישור	לעסק צו סגירה שיפוטי קבוע לדצמבר 2009. בקרוב תוגש בקשה חדשה לרשיון עסק.
9.	דגים א.	לא	לא ניתן אישור	בעל העסק שהיה לו רשיון נפטר. אין עדיין בקשה חדשה.
10.	חוות דגים	לא	לא ניתן אישור	עסק בשטח חקלאי. הנושא בבדיקה. בינתיים אין רשיון עסק ואין המלצת וטרינר. המקום פועל מ- 2008.

מהטבלה לעיל עולה כי :

- לעסקים הנ"ל (פרט לאחד) אין רשיון עסק "רגיל" בר-תוקף, עקב סיבות שונות (בדרך כלל תביעות ובירורים משפטיים), וכמפורט בטבלה. כפועל יוצא מכך עבור עסקים אלה אין, מטבע הדברים, המלצה בר-תוקף מהוטרינר לרישוי עסק וטרינרי מאחר ולא הוגשה בקשה מרישוי עסקים לקבל אותה טרם הסדרת הנושאים האחרים הקשורים לרישוי עסק.
- לעסק אחד יש רשיון עסק "רגיל", אולם האישור הוטרינרי האחרון לרשיון ניתן בנובמבר 2010 (כל אישור תקף לשנה אחת). דהיינו: העסק פעל כשנה ללא המלצה וטרינרית לרשיון העסק (אם כי נערכו בו ביקורות שוטפות).

בתשובה לביקורת מסר מנהל המח' הוטרינרית כדלהלן :

- המח' הוטרינרית נותנת את המלצתה לכל בקשה המוגשת מטעם רישוי עסקים (על גבי טופס מיוחד). אם לא מגיעה בקשה כזו, אין המחלקה כותבת המלצות.

- הם אינם נוהגים לתת מיוזמתם תזכורות לרישוי עסקים כאשר מסתיים תוקף האישור שניתן על ידם (שתוקפו לשנה במרבית העסקים), אלא הם מחכים לטפסי הבקשה החדשה המגיעים מיח' רישוי עסקים.
- **מתקיימות באופן שוטף ביקורות בכל העסקים טעוני רשיון עסק וטרינרי – בלי קשר לסטטוס הטיפול ברשיון העסק שלהם.**

(3) ביקורות שוטפות בעסקים

המחלקה הוטרינרית עורכת ביקורות שוטפות בעיקר בעסקים הטעונים רשיון עסק וטרינרי. כמו כן נערכות ביקורות בעסקים שמוכרים מוצרים מן החי, ואינם טעונים אישור וטרינרי (כגון מטבחי קצה, חנויות לממכר שוארמה/פיצות, מזנונים, וכד'').

כל הבדיקות הן בדיקות פתע.

הביקורות כוללות ביקורת שוטפת-שיגרתית וכן ביקורת לצורך גיבוש המלצה ליח' רישוי עסקים לגבי ההיבטים הוטרינריים של רשיון העסק (בעקבות טופס בקשה מרישוי עסקים).

תכיפות הבדיקות השוטפות של המחלקות הוטרינריות העירוניות בעסקים – בכל הרשויות בארץ – אינה מעוגנת בהנחייה חוקית או בהנחייה מקצועית של משרד הבריאות/החקלאות. קביעת התכיפות נעשית בכל רשות לפי סדרי עדיפויות מקומיים ולפי כח האדם העומד לרשות פעילות זו.

ברמת-גן תכיפות הבדיקות השוטפות (שלא לצורך המלצה לרישוי עסקים) מוגדרת בנוהל עבודה מטעם אגף התברואה כ"לפחות פעם בשנה". לדברי מנהל המחלקה הוטרינרית התדירות נקבעת קודם כל לפי המצב הוטרינרי בעסק: אם נמצא כי עסק מסוים הוא בעייתי ומתגלים בו ליקויים רבים – נערכות בו בדיקות מעקב תכופות יותר (3-5 פעמים בשנה) ואילו בעסקים בהם המצב תקין בדרך כלל תכיפות הבדיקות 2-3 פעמים בשנה. כמו כן נערכות בדיקות בעקבות מידע/תלונות מהציבור.

הביקורת בדקה את תכיפות הבדיקות בשנים 2011-2012, בעסקים הטעונים רשיון עסק וטרינרי, לפי הנתונים המתועדים במחשב במחלקה. נמצא כי:

- בשנת 2011 נערכו סה"כ 105 ביקורות, בדרך כלל בתדירויות המפורטות להלן:
 - ב- 5 עסקים נערכו (בכל אחד) 5 ביקורות בכל השנה, ב- 2 עסקים נערכו 4 ביקורות בשנה; במרבית העסקים האחרים 2-3 ביקורות בשנה. ב- 4 עסקים נערכה ב- 2011 רק ביקורת אחת בכל עסק.

- בשנת 2012: נערכו סה"כ 128 ביקורות, בתדירויות המפורטות להלן: בשני איטליזים 5 ביקורות בכל השנה; ב- 8 עסקים 4 ביקורות בכל אחד; במרבית העסקים 2-3 ביקורות בשנה.

את הביקורות בעסקים מבצע דרך קבע וטרינר אחד מהמחלקה, שהוא גם הוטרינר המרכזי המבצע את בדיקות המשנה היומיות. בעת שהוא יוצא לשטח לבצע את הביקורות בעסקים, מחליף אותו הוטרינר מנהל המחלקה בביצוע בדיקות המשנה. כך שתכיפות הבדיקות מותנית גם בזמן שהוטרינר הנ"ל יכול להקדיש לנושא, מעבר למשימותיו האחרות במחלקה.

בעת ביצוע הביקורת הוטרינר רושם הערות ביומנו ולאחר חזרתו למשרד הוא כותב דו"ח (המוקלד במחשב) ובו פירוט הממצאים. הדו"ח נשלח לבעל העסק עם העתק למחלקת רישוי עסקים.

בבדיקת הביקורת נמצא כי בעקבות כל בדיקה בעסקים מתפרסם סיכום כתוב וכי עותקים ממנו נמצאים במערכת הממוחשבת ובתיק של העסק.

הנושאים הנבדקים בביקורות:

- פעילות כללית, רישוי וכד'.
- תקינות ונקיון המבנה והסביבה.
- תקינות ונקיון המתקנים והציוד.
- תקינות ונקיון השירותים.
- לבוש והגיינה של העובדים
- **איכות המוצרים והטיפול בהם.**

משך כל בדיקה מותנה בגודל העסק והיקפו, ברמת השמירה שלו על ההנחיות ובממצאים: לפחות כחצי שעה בדיקה בסיסית, המתמשכת יותר בעסקים גדולים, כשמתגלים ליקויים חמורים או כשיש צורך בביצוע השמדה.

לדברי הוטרינר העוסק בכך, רבים מהליקויים הם בדרך כלל בתחומים התברואתיים וכן בביצוע "עבודה יצרנית" ללא רשיון מתאים לכך ממשרד הבריאות (ממוצרים טריים עושים מוצרי משנה, לדוגמה: אורזים ומסמנים בשר טרי, מקפיאים ומוכרים אותו כמוצר חדש).

הביקורת התלווה לבדיקות פתע של הוטרינר ב- 3 עסקים. להלן הממצאים (בהתאם לרישום הביקורת בעת הבדיקה):

מרכול "ש.ק."

ביקורות קודמות אחרונות נערכו ב- 17.10.12, 1.7.12, ינואר 2012, אוגוסט 2011. בביקורת הקודמת האחרונה לא נמצאו ליקויים משמעותיים, בביקורת שלפניה ניתנו הערות לגבי נקיון הרצפה והפרדה בין סוגי המוצרים השונים. בבדיקה הנוכחית: באופן כללי לא היו ליקויים משמעותיים, וניתנו הערות לגבי אי-נקיון דלתות המקררים ולגבי היעדר שלט לחלק ההחזרות בתוך מקפיא הבשר.

אטליז "א."

ביקורות קודמות אחרונות נערכו ב- 5.11.2012, 17.6.2012, 15.4.2012, 15.2.2012. בביקורות בעבר ב- 2011 נתגלו ליקויים חמורים שחלקם נמשכו לאורך זמן. בעקבות התראות מרישוי עסקים הליקויים תוקנו. בביקורת הקודמת האחרונה נמצאו ליקויים חמורים, כגון: מכונת האריזה חלודה ומטונפת; נמצא בשר טחון שהתגלה כלא ראוי למאכל אדם והושמד במקום; במקרר נמצא בשר קפוא שהופשר ומוצג למכירה; נמצאו נקניקיות פגות תוקף שהושמדו במקום; חלק מהמוצרים הובלו לעסק ברכב פרטי ללא קירור וללא ביצוע בדיקות משנה, ועוד. הסיכום: המשך הפעלת העסק במתכונתו הנוכחית מהווה סכנה לבריאות הציבור. בהמשך לדו"ח זה נשלח ב- 18.11.2012 מכתב ממנהלת יח' רישוי עסקים לבעל העסק ובו הוא נדרש לתקן תוך 24 שעות את כל הליקויים ולדאוג בהמשך לאישור הוטרינר העירוני.

בבדיקה הנוכחית: רוב הליקויים מבדיקות קודמות תוקנו, בהמשך להתראות. מטחנת הבשר נמצאת בבדיקה הנוכחית מלאה בשאריות.

אטליז "מ.ה."

ביקורות קודמות אחרונות נערכו ב- 3.5.2012, 23.2.2012, 13.7.2011, 28.4.2011. במרבית הביקורות הקודמות ב- 2012 וב- 2011 נתגלו ליקויים חמורים, שחלקם נמשכו לאורך זמן. בביקורת הקודמת האחרונה נמצאו אריזות עם בשר שיוצר

במקום ע"י בעל העסק ונארז ללא סימון והתויה; נמצאו אריזות חלקי עוף ללא כל תאריך; חלק מהמוצרים הקפואים הופשרו והוקפאו שוב; תבלון ואריזת בשר. מוצרים שאינם ראויים למאכל אדם הושמדו במקום. בסיכום נכתב, בין השאר: "למרות התראות חוזרות ונשנות ממשיכים ליקויים תפעוליים קשים בעסק להוות סכנה לבריאות הציבור".

בבדיקה הנוכחית: במקרר נמצאו שאריות בשר מעלים ריח צחנה; נמצאו דגים קפואים פגי תוקף כחודשיים; בשר טרי הוקפא ללא סימון; תעודות המשלוח לא נשמרו במקום. באופן כללי: ליקויים חמורים שנמצאו גם בעבר, המהווים סכנה חמורה לבריאות הציבור, נמשכים. בבדיקה הושמדו במקום 10 ק"ג מוצרים (דגים, עוף, בשר). בעקבות הבדיקה הנוכחית של הוטרינר הוצאה מרישוי עסקים התראה לצו סגירה לפני ביטול רשיון עסק ונקיטת אמצעים, בהתאם להמלצת הוטרינר.

לוטרינרים ברשויות המקומיות ישנה סמכות מקצועית בלעדית המעוגנת בחקיקה, ובכלל זאת בחוק העזר העירוני – "לתפוס, להחרים, לפסול, לסלק או לבער" מוצרים מן החי העלולים להזיק לבריאות אדם או שהם בלתי ראויים למאכל אדם – וכן "לצוות להשמידם". לא משולם פיצוי בעד מוצר שהושמד, והביצוע הוא מיידי. השמדת המוצר היא סנקציה אפקטיבית משמעותית שבידי הוטרינרים כלפי המחזיקים במוצרים שיש בהם סכנה ממשית לבריאות הציבור. ההשמדה גורמת גם לפגיעה כספית, לעתים לא מבוטלת, לבעל העסק.

בשנת 2011 בוצעו ברמת-גן פעולות פסילה כדלהלן:

הושמדו 713 ק"ג: 355 ק"ג בשר קפוא (כ- 50% מכל המוצרים שהושמדו), 170 ק"ג עוף טרי וכן מוצרים נוספים. זאת ב- 45 אירועי פסילה ב- 28 מתוך 41 האטליזים, דהיינו: בכ- 68% מכל האטליזים בוצעה לפחות פסילה אחת. באטליז אחד בוצעו 4 פסילות בשנה זו.

בשנת 2012 בוצעו פעולות פסילה כדלהלן:

הושמדו 827 ק"ג: 98 ק"ג בשר קפוא (כ- 11% מכל המוצרים שהושמדו), 252 ק"ג עוף טרי וכן מוצרים נוספים. זאת ב- 42 אירועי פסילה ב- 26 מתוך 41 האטליזים, דהיינו: בכ- 63% מכל האטליזים בוצעה לפחות פסילה אחת.

בבדיקת הביקורת נמצא כי לכל פעולת פסילה/השמדה הרופא הוטרינר ממלא תפקיד "דו"ח פעולה" ובו תיאור המוצר, יחידות/משקל והערות (הסיבות). ההשמדה נעשית בנוכחות נציג החנות, המוסיף חתימת אישור לדו"ח (אם הוא אינו מסרב לכך).

הבדיקות בעסקים, לרבות סמכויות הפסילה/השמדה המפורטות לעיל, עלולות ליצור סיטואציות רגישות בין הוטרינר המבצע את תפקידו ובין בעל העסק, לרבות עימותים קשים והפעלת לחצים.

בתשובה לשאלת הביקורת מסרו מנהל המחלקה הוטרינרית והוטרינר המבצע את מרבית הבדיקות בעסקים, כי אירעו לאחרונה מספר מקרים בהם כלפי הוטרינר הופעלו בשטח קללות ואיומים, אם כי הם לא הגיעו לפגיעה פיזית. במספר מקרים הוטרינר נאלץ להזעיק לעזרתו את אנשי השיטור העירוני שאיפשרו את כניסתו לחנות.

בתאריך 30.8.2012 בעת סיום ביקור בחנות למכירת חיות מחמד, הגיע (לדברי הוטרינר) בעל החנות למקום איים וקילל בצורה תוקפנית. הוטרינר הגיש בנושא זה תלונה במשטרה בתאריך 2.9.2012 בתחנת מסובים. בתאריך 28.9.2012 הנ"ל קיבל לביתו תשובה מהמשטרה כי הם לא יוסיפו לחקור בתלונה מאחר ו"נסיבות הענין אינן מצדיקות את המשך החקירה".

לפי חוק העזר העירוני (פיקוח על מכירת בשר ומוצרי בשר), סעיף 17, "לא יפריע אדם לרופא הוטרינר ולא ימנע בעדו מלהשתמש בסמכויותיו לפי חוק עזר זה". כמו כן לפי חוק העזר הרופא הוטרינר רשאי להיכנס בכל עת סבירה לעסק שמוכרים בו מוצרים מן החי כדי למלא את תפקידו. למרות זאת הוטרינר הגיש את תלונתו בעצמו (כאדם פרטי), ללא סיוע או מעקב של העירייה, על אף שהותקף במסגרת מילוי תפקידו במסירות כשליח העירייה (והציבור).

לדברי מנהל אגף התברואה, האגף יבדוק עם הגורמים הרלוונטיים בעירייה קביעת נוהל אשר יסדיר את נושא הליווי, המעקב והבקרה אחר תלונות שהוגשו למשטרה ע"י עובדי עירייה בגין פגיעה בהם בעת מילוי תפקידם.

הוטרינר המבצע בדיקות בעסקים עושה זאת לבדו. בעיריות רבות אחרות היציאה לבדיקות מתבצעת רק בזוגות, ואף פעם לא לבד – כשלרופא הוטרינר נלווה בדרך כלל מפקח מזון, או תברואן. האדם הנוסף, כגון התברואן, יכול (בנוסף לליווי של הוטרינר) לעסוק בבדיקות של הנקיון והתקינות של המבנים והסביבה ולאפשר לוטרינר להתמקד בבדיקות של המוצרים עצמם – ובכך לצמצם את משך כל בדיקה ועי"כ להרחיב את סך הכל היקף הבדיקות השנתיות.

פעולות אכיפה (4)

הביקורת ביקשה לבדוק את פעולות האכיפה הנעשות בתחום הוטרינריה נגד עסקים המחזיקים מוצרים מן החי באופן המהווה סכנה חמורה לבריאות הציבור.

בבדיקת הביקורת בתיקי עסק במחלקה הוטרינרית נמצא כי:

- כל דו"ח בדיקה של הוטרינר בעסק מועבר למחלקת פיקוח ורישוי עסקים. כאשר הממצאים חמורים מדגיש הוטרינר כי הפעלת העסק עלולה להוות סכנה לבריאות הציבור ו/או נמצאת בתנאים תברואתיים שאינם נאותים ו/או קיימת חריגה מתנאי הרשיון.

- מחלקת פיקוח/רישוי עסקים מוציאה, כאשר הממצאים מתגלים כחמורים, מכתב לעסק ובו דרישה לתיקון הליקויים ו/או התראה לפני נקיטת אמצעים.

- לעתים מנהל המחלקה הוטרינרית מעביר את הממצאים לידיעת התובעת העירונית.

בעת הביקורת נמצאים 5 עסקים טעוני רשיון עסק וטרינרי בסטטוס של בירורים משפטיים בעקבות יוזמה של העירייה (טבלה בסעיף 8 ב' 2 לעיל).

לא קיים נוהל (או הנחיות כלשהן בכתב) לגבי תהליכי העבודה בין רישוי עסקים והמחלקה הוטרינרית (שרשרת תהליכי האכיפה השונים בעסקים טעוני רשיון עסק וטרינרי, לרבות לוחות זמנים ומעקב).

בעיריות רבות נעשו הפעולות הנדרשות שהביאו לכך שניתן לתת דו"חות קנס למי שמבצע עבירה על חוק העזר פיקוח על מכירת בשר ומוצריו.

בהתאם לצו העיריות, דרגות הקנס כיום הן: דרגה א' (הגבוהה ביותר) היא 730 ש"ח. דרגה ב' – 475 ש"ח, וכן הלאה. באופן כללי, עבירות חמורות המסכנות את בריאות הציבור או בסבירות גבוהה לסיכון נחשבות לדרגה א'.

בעיריית רמת-גן ישנה כוונה לאפשר מתן דו"חות קנס בתחום זה, אולם נכון לסיום ביקורת זו הענין עדיין בטיפול ולא הושלמו הצעדים הדרושים לכך.

9. רישוי, סימון וחיסון כלבים

א. המלחמה במחלת הכלבת הוא אחד התפקידים המרכזיים של המחלקות הוטרינריות ברשויות המקומיות, במסגרת השמירה על בריאות הציבור.

נגיף הכלבת מועבר ברוק (בעיקר ע"י נשיכה) ופוגע בכל היונקים, ומרגע הופעת סימנים קליניים ראשוניים המוות הינו ודאי. את המחלה ניתן למנוע בבעלי חיים ע"י חיסון הניתן מבעוד מועד ובבני אדם באמצעות חיסון לאחר חשיפה לנגיף (בתנאי שניתן תוך 14-10 יום).

בשנת 2011 נרשמו במדינת ישראל 32 אירועי כלבת, ובשנת 2012 נרשמו 24 אירועים: 12 בכלבים, 8 בראשי בקר, 2 בתנים, 1 בעז, 1 בשועל. מזה כ- 11 שנים אובחנה המחלה בישראל בבעלי חיים בלבד, אולם מדי שנה מטופלים מאות בני אדם אשר ננשכו או נחשפו למגע עם בעלי חיים נגועים/חשודים במחלת הכלבת.

חוקים מיוחדים עוסקים בתחום הכלבת וההתגוננות מפניה, כשהעיקריים הם:

- "פקודת הכלבת, 1934".
- "תקנות הכלבת (חיסון), התשס"ה – 2005".
- "תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ה – 2005".
- "חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג – 2002".

מטעם עיריית רמת-גן לא קיימים חוקי עזר בנושא, ונוהגים לפי החקיקה הראשית.

ב. תהליכי הרישוי, החיסון והגבייה

עפ"י החוקים כל כלב בגיל מעל שלושה חודשים חייב ברשיון, הניתן לבעל הכלב ע"י הוטרינר ברשות המקומית בתחומה הוא מתגורר. תוקף הרשיון הוא לשנה אחת. סימון הכלב בשבב אלקטרוני תת-עורי (באופן חד-פעמי) ומתן חיסון **שנתי** הם תנאי לתקפות של הרשיון (בנוסף כמובן לתשלום האגרות).

תהליכי ניפוק הרשיון והסדרתו כבר-תוקף במחלקה הוטרינרית ברמת-גן הם:

- במחשב במחלקה קיים רישום של כל תאריכי הרישוי ושל כל תאריכי החיסונים.

- בכל חודש מופקים רשיונות חדשים עבור בעלי כלבים הצריכים לחדשם בחודש שלאחר מכן. ברשיון החדש מודפסים הפרטים הבסיסיים וכן מפורט גובה התשלום הנדרש.

הרשיונות החדשים נשלחים בדואר (במרוכז) בתחילת כל חודש (עבור החודש הבא) לכתובות הרשומות של הבעלים.

פעולה זו היא בהתאם לתקנות להסדרת הפיקוח על כלבים, בסעיף 5 לפיהם יש לשלוח טופס רשיון חדש לבעליו של כלב לפחות שלושים יום לפני פקיעת תוקף הרשיון.

- חודש לאחר תום המועד הנדרש לביצוע החיסון, מופיע סימון מיוחד ברישומים במחשב לגבי הכלבים שעבורם לא בוצע חיסון. הסימון מופיע רק לאחר חודש, מאחר וכ- 75% מהכלבים מחוסנים אצל רופאים פרטיים והדיווח מהם על ביצוע החיסון מגיע למחלקה עד כחודש ימים לאחר מכן.

- המחלקה שולחת אחת ל- 3-4 חודשים (באופן מרוכז) גלויות תזכורת לכל מי שלגביו הופיע הסימון המיוחד הנ"ל עבור חודשים אלה. משלוח התזכורות מתועד במחשב. כמו כן נשלחים מכתבי התראה, ובהם מצוין כי אם לא יבוצע החיסון וחידוש הרשיון יוטלו על בעל הכלב קנסות.

- אחרי בדיקה שנעשית במחלקה הוטרינרית לגבי ביצוע החיסון, השתלת השבב ותשלום האגרות הנדרשות – מוטבעת על גבי הרשיון חותמת המחלקה ובכך ניתן תוקף לרשיון. אם הפעולות בוצעו אצל רופא וטרינר פרטי – הרופא מביא או שולח את הרשיון + הדיווחים למחלקה, והרשיון עם החותמת מוחזר לבעל הכלב באמצעות הוטרינר הפרטי שטיפל בכך או בדואר (או נמסר במקום אם כל הפעולות נעשו במחלקה הוטרינרית עצמה).

- מוטלים קנסות על בעלי כלבים שכלבם ללא רשיון (סעיף 11 להלן).

בהתאם לחוק להסדרת הפיקוח על הכלבים, הוקם מרכז ארצי לרישום כלבים במשרד החקלאות (השירות הוטרינרי). כל וטרינר רשותי מחוייב לדווח למרכז על סימון/חיסון כל כלב (השבב נרשם במרכז הרישום); על מתן/ביטול רשיון; וכן מועברים פרטי בעל הכלב; פרטי הכלב וכן פרטים על אירועים כגון אבדן/מוות, תקיפה/נשיכה וכד'.

ברשות המחלקה הוטרינרית העירונית ברמת-גן תוכנת מחשב המחוברת און-ליין לתוכנה מקבילה במרכז הארצי לרישום – **וכל עידכון על הפעולות השונות או עידכון פרטים המבוצעים במשרדי המחלקה, מועבר ישירות למרכז הארצי.**

יחד עם זאת, לא כל הרופאים הוטרינריים הפרטיים המבצעים פעולות בכלבים שבעליהם רשום כתושב רמת-גן מזדרזים להעביר את הנתונים לוטרינר הרשותי. החוק מחייב את הוטרינרים הפרטיים לדווח לוטרינר העירוני תוך שבוע על סימון

כלב ותוך יומיים על אירועים חריגים. חלק מהוטרינרים הפרטיים מדווחים על כך למחלקה רק בעת הגעתם (בערך אחת לחודש) להחתמה מרוכזת של הרשיונות. אחרים מדווחים באמצעות הדוא"ל.

בתשובה לשאלת הביקורת מסר מנהל המחלקה כי אין זה מן הנמנע שישנם מקרים מעטים ביותר בהם וטרינר פרטי מבצע חיסון/סימון לכלב שבעליו תושב רמת-גן אולם לא דיווח על כך לוטרינר הרשות, אולם לדבריו במחלקה עושים ככל שניתן למנוע מקרים אלה.

הביקורת ביקשה לבדוק את יכולת ומידת המעקב של המחלקה אחר כלבים שבעליהם אינם מחדשים את החיסון השנתי, למרות פעולות התזכורת, ההתראות והקנסות – מצב העלול להוות סכנה לבריאות הציבור.

לפי הנתונים שנמסרו לביקורת:

- **בשנת 2011**: מצבת הכלבים המשוערת כ- 7,400 מתוכם רשומים כמחוסנים 6,466 כלבים. דהיינו: לגבי כ- 13% מהכלבים הרשומים במחשב אין עדות לביצוע חיסון בשנה זו.

- **בשנת 2012**: מצבת הכלבים המשוערת כ- 7,400, מתוכם רשומים כמחוסנים 6,600 כלבים.

הערה: הנתונים לגבי 2012 אינם סופיים. לדברי מנהל המחלקה מספר הכלבים הבלתי מחוסנים ב- 2012 הוא נמוך יותר, וזאת גם לפי נתוני החיסונים המפורטים להלן (בשנת 2012 ניתנו כ- 400 חיסונים יותר מאשר ב- 2011). עדיין לא הועברו כל נתוני סוף 2012 מהרופאים הפרטיים המחסנים למחלקה.

לדברי מנהל המחלקה הסיבה לכך שישנם ברשימה כלבים שאינם מחוסנים:

- כתובות רבות של בעלי כלבים אינן מעודכנות (וכן גם מספרי הטלפון), בין אם בעל הכלב עבר לעיר אחרת ובין אם שינה את כתובתו בעיר רמת-גן. **אין סינכרון בין נתוני הכתובות במחלקה הוטרינרית ובין נתוני הכתובות המחלקות אחרות של העירייה.** כתוצאה מכך טפסי חידוש רשיון רבים חוזרים במהלך השנה למחלקה הוטרינרית בשל כתובת לא נכונה.

- מידע על כלבים רבים שמתו או אבדו אינו מצוי בידי המחלקה הוטרינרית. על פי החוק (תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים) על רופא וטרינרי פרטי לדווח לרופא הוטרינר העירוני על כל כלב שאבד או שמת, בתוך שני ימי עבודה; ועל בעליו של

כלב לדווח לרופא הוטרינר העירוני או לרופא וטרינר פרטי על כלב שאבד או מת, תוך שבוע. בנוסף לכך בספח שבטופס חידוש הרשיון השנתי ששולחת המחלקה הוטרינרית לבעל הכלב ניתן לסמן, בין השאר, אם הכלב מת או אבד (ולשלוח הספח ללא צורך בבול דואר). בפועל במקרים רבים המידע הנ"ל אינו מגיע למחלקה הוטרינרית העירונית, וקיימת סבירות גבוהה שחלק לא קטן מהכלבים הרשומים כלא מחוסנים מתו או אבדו.

- למרות התזכורות וההתראות השונות, וגם כאשר הכתובת נכונה – עדיין ישנם בעלי כלבים שאינם טורחים להביא את כלבם לחיסון.

לדברי מנהל המחלקה הוטרינרית – למרות מאמצי האכיפה שהמחלקה עושה, ניתן לקבוע כי עדיין ישנם בכל רגע נתון כלבים שאינם מחוסנים (שבעליהם רשומים כתושבי ר"ג) – מהסיבות שפורטו לעיל.

תעריפי האגרות עבור רשיון, שבב אלקטרוני וחיסון מתעדכנים (בכל הארץ) בהתאם לתהליכים המקובלים ומועברים לידיעת הרשויות המקומיות, כשבמקביל התעריפים מועברים ע"י השירות הוטרינרי הארצי ישירות לידיעת הוטרינרים ברשויות המקומיות.

המחירון הנהוג ברמת-גן (בעת הביקורת), בתוקף החל מ- 1.7.2012 :

- רשיון לכלב לא מסורס/לא מעוקר :	116.00 ש"ח
- רשיון לכלב מסורס/מעוקר :	37.00 ש"ח
- שבב אלקטרוני (סימון) :	72.00 ש"ח
- חיסון לכלב לא מסורס/לא מעוקר (ולחתול) :	29.00 ש"ח
- חיסון לכלב מעוקר (ולחתול) :	14.50 ש"ח

תעריפים אלה שפורסמו בר"ג הם בהתאם לתעריפים הארציים הרשמיים. כמו כן נמצא בבדיקה מידגמית של העתקי רשיונות כי המחירים שנרשמו ושנגבו בפועל הם בהתאם לתעריפים אלה.

בשנת 2011 ניתנו 6200 חיסונים לכלבים שבעליהם רשומים כמתגוררים ברמת-גן : 1575 מתוכם (כ- 25%) ניתנו במחלקה הוטרינרית עצמה ואילו 4625 חיסונים (כ- 75%) ניתנו ע"י וטרינרים פרטיים (ועמותות). 67 חיסונים ניתנו לחתולי בית.

הותקנו בשנה זו 96 שבבים במחלקה הוטרינרית. אין במחלקה נתונים על שבבים המותקנים ע"י רופאים פרטיים.

בשנת 2012 ניתנו 6609 חיסונים : 1646 מתוכם (כ- 25%) ניתנו במחלקה הוטרינרית ואילו 4963 חיסונים (כ- 75%) ניתנו ע"י וטרינרים פרטיים. הותקנו בשנה זו 96 שבבים במחלקה הוטרינרית. 59 חיסונים ניתנו לחתולי בית.

כמו כן ניתנו בשנה זו חיסונים לחתולי רחוב, כמפורט בסעיף 12 להלן. רכישת תרכיבי החיסון ע"י המחלקה הוטרינרית ממשד החקלאות, נעשית עפ"י נוהלי הרכש של העירייה. הוטרינרים הפרטיים רוכשים את התרכיב מהמחלקה. רכישת השבבים האלקטרוניים נעשית הן ע"י המחלקה והן ע"י הוטרינרים הפרטיים מספקים שאושרו לעניין זה.

הביקורת בדקה את נושא מכירת התרכיבים (שנרכשו ע"י המחלקה) לרופאים פרטיים ואת העברת התשלום מהרופאים למחלקה עבור התרכיבים.

התהליך מתנהל כדלהלן :

- וטרינר פרטי חייב, עפ"י החוק, לרכוש את התרכיבים אצל הוטרינר העירוני בעיר בה הוא פועל.

- התרכיב נמסר לוטרינר הפרטי כנגד הוכחת ביצוע חיסון ותשלום האגרה (הכוללת את עלות התרכיב). הוכחת הביצוע מלווה במילוי טופס רשמי של השירותים הוטרינריים הארציים "גליון רישום וחיסון נגד מחלת כלבת". נרשמים בגליון זה עבור כל בעל חיים פרטים כתאריך החיסון, ת.ז. הבעלים, כתובת וטלפון בעלים, פרטי הכלב (כולל מס' שבב), ועיקור/סירוס. גליון זה מהווה בסיס להתחשבות ולבדיקת המחלקה. לאחר אישור המחלקה הרופא מקבל קבלה עבור התשלום, והתקבולים מופקדים בחשבון העירייה. בבדיקת הביקורת נמצא כי מתנהל רישום ומעקב, כולל עריכת סיכום חודשי.

המחלקה הוטרינרית מקבלת תשלומים עבור הרשיון/חיסון/שבב, בדרכים הבאות :

- ע"י תשלום באמצעות האינטרנט.
- ע"י תשלום באחד מהבנקים.
- ע"י תשלום (בכרטיס אשראי) באמצעות הטלפון של המחלקה.
- ע"י תשלום במשרדי המחלקה : במזומן, כרטיס אשראי או המחאה. במקרה זה ניתנת במקום קבלה למשלם.

כאשר התשלום נעשה ע"י הוטרינר הפרטי, הנ"ל משלם במחלקה או מעביר הוכחת תשלום – ומקבל קבלה. לדברי מנהל המחלקה הוטרינרית, נמצאת בשלבי הטמעה

מתקדמים מערכת תשלומים ממוחשבת עם גישה לרופאים הפרטיים, אשר תאפשר להם לבצע את התשלומים און-ליין ללא צורך להגיע אישית למשרד המחלקה.

ניהול הקופה והכספים במחלקה נעשה ע"י מזכירה ייעודית לנושא זה, המעבירה דו"ח כספי מפורט מדי חודש לאגף התברואה. הכספים המצויים בקופה נשמרים בכספת במחלקה ומופקדים בחשבון בנק של העירייה, בהתאם לנוהלים העירוניים בנושא.

10. הטיפול בכלבים משוטטים ובכלבים שנשכו

חוקי המדינה מתירים לוטרניר העירוני לתפוס, בין השאר, כלבים חסרי בעלים, כלבים משוטטים וכלבים המוחזקים שלא בהתאם להוראות החוק. המחלקה הוטרינרית ברמת-גן תופסת כלבים משוטטים בעיקר בעקבות דיווחים שמתקבלים מהתושבים או מאנשי המחלקה הנמצאים בשטח. **בשנת 2011 נלכדו 251 כלבים** (211 משוטטים, 28 שנשכו, 12 ויתור) וכן 4 חתולים ששרטו/נשכו. **בשנת 2012 נלכדו 212 כלבים** (175 משוטטים, 27 שנשכו, 10 ויתור) וכן 7 חתולים ששרטו/נשכו.

לכידת הכלבים מתבצעת בעיקר ע"י 3 הפקחים העובדים (במשמרות) במחלקה (ראה סעיף 14 להלן). שלושתם סיימו קורס "מפקחי בעלי חיים – לוכדי כלבים וחתולים", הנערך ע"י משרד הפנים ומפע"מ. לרשות המחלקה כלי רכב אחד ייעודי להובלת בעלי חיים שנלכדו, המצויד בהתאם להנחיות המקצועיות של השירות הוטרינרי הארצי. כל כלב משוטט שנתפס ע"י פקחי המחלקה בשטח העיר מובא למשרדי המחלקה ושם נערך תהליך של איתור בעל הכלב (לפי השבב). אם בעל הכלב אותר, הכלב משוחרר לידי לאחר שהבעלים משלם עבור ההובלה ועבור הכנסתו לכלביה (תעריף ארצי קבוע: 81 ש"ח, נכון למועד הביקורת) וכן מקבל דו"ח קנס על שוטטות הכלב ו/או היעדר רשיון. השחרור נעשה במשרד המחלקה (בשעות העבודה). אם בעליו של הכלב לא אותר או שהוא מוותר עליו – מוחזק הכלב בכלביה עד למציאת בעלים חדשים (בדרך כלל דרך עמותות).

קיימים במחלקה נוהלים/הנחיות לטיפול ולדיווח בתחום לכידת/הסגרת ושחרור כלבים משוטטים. בבדיקת הביקורת נמצא כי פועלים לפיהם.

לפי החוקים הקיימים (ובעיקר פקודת הכלבת) על בעליו של בעל חיים שנשך אדם – להודיע על כך תוך 24 שעות לאחר שנודע לו על המקרה לוטרינר ממשלתי וכן לקחתו למאורת הבידוד הקרובה ביותר. אם רופא משרד הבריאות מוצא כי קיים חשש להדבקה בכלבת כתוצאה ממגע בעל חיים עם אדם – הוא רשאי להורות לבעלים למסור אותו למאורת בידוד. כל בעל חיים שהוכנס כתוצאה מהמפורט לעיל – מבודד למשך עשרה ימים מיום הכנסתו. על בעליו של בעל החיים לשלם לרשות המקומית אגרה בעד ימי הבידוד (בעת הביקורת בשיעור ארצי של 35.50 ש"ח ליום) בעד "הזנת הבעל-חי, שיכוננו והטיפול בו".

ברמת גן קיימת תחנת הסגר עירונית, הנמצאת סמוך למשרדי המחלקה הוטרינרית. התחנה נמצאת במבנה השייך לעיריית ר"ג ששימש בעבר כתחנת הסגר עבור השירותים הוטרינריים של איגוד ערים גוש דן. בעת הביקורת המבנה מחולק ל-2 חלקים כשבכל אחד 15 תאים. חלק אחד ממשיך לשמש את השירותים הוטרינריים של איגוד ערים גוש דן וחלק שני הוא תחנת ההסגר של המחלקה הוטרינרית של עיריית רמת-גן. בסוף שנת 2012 הסתיים חוזה ההתקשרות בין עיריית ר"ג ואיגוד הערים ובעקבות זאת כל שטח המבנה (כ- 30 תאים) אמור לעמוד לרשות תחנת ההסגר של רמת-גן.

נושא הקמת מאורת הבידוד והתנאים בה מעוגן בחוקי המדינה ובהנחיות השירותים הוטרינריים. החוקים העוסקים בכך: פקודת הכלבת, 1934; תקנות הכלבת (החזקת כלבים, חתולים וקופים במאורת-בידוד) התשי"ט – 1959; חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג – 2002; נוהל תצפית כלבת של השירותים הוטרינריים. לדברי מנהל המחלקה הוטרינרית בר"ג – המתקן ותנאי החזקת בעלי החיים עומדים בדרישות המקצועיות בהתאם חוקים ולתקנות.

הביקורת ערכה ביקור בתחנת ההסגר. המתקן הוא ישן, יחסית, חלק מסורגי המתכת אכולי חלודה. גג המבנה עשוי מאסבסט. התאים קטנים בגודלם, ולדברי הוטרינר הם עדיין בתקן. המתקן נמצא בעת הביקורת נקי. על כל תא נמצאה תלויה רשימה ובה פירוט טיפולים מקצועיים ותחזוקתיים. במתחם חצר קטנה המאפשרת לכלבים (שאינם בבידוד) להתאוורר. מרבית התאים בתפוסה של 1-2 כלבים בתא. כמו כן יש מקום לאיכסון כ- 4 חתולים. לדברי מנהל אגף התברואה קיימת תוכנית לשיפוץ הכלבייה לאחר הפינוי הסופי של התאים שבשימוש איגוד ערים דן.

הטיפול השוטף בתחזוקת המתקן (האכלה, נקיון ושטיפה וכד') נעשה בימים א'-ה' בשעות 07.30 – 15.30 וביום שישי בשעות 07.00 – 12.00. קיימת תורנות גם בימי שבת, חג וחופשות. הכנסת בעלי חיים נעשית בכל שעה. הטיפול השוטף נעשה בתורנות (לפי סידור עבודה) ע"י 3 הפקחים עובדי המחלקה, בנוסף לתפקידם השוטף בשטח. הוטרינרים אחראים לטיפול המקצועי.

קיימים נהלים/הנחיות לכל תהליך הלכידה, איתור בעלים/שחרור, הובלה, החזקה בתחנת ההסגר, שחרור מתחנת ההסגר ודיווח. בבדיקת הביקורת נמצא כי פועלים לפיהם.

11. אכיפה (כלבים)

לפי "תקנות העבירות המינהליות (קנס מינהלי – כלבת ופיקוח על כלבים), התשס"ז – 2007", שנכנסו לתוקפן ביום 28.8.2007 – ניתן להטיל קנסות לגבי עבירות בנושא כלבת ופיקוח על כלבים, שמפורטות בתקנות – כלומר העבירות הן מינהליות ועל הפרתן ניתן להטיל קנס מינהלי. בהמשך להחלטה, נקבעו גובה הקנסות ופקחי השירות הוטרינרי העירוני בכל הערים יכולים להטיל אותן על בעלי כלבים. דוגמה לקנסות:

- החזקת כלב ללא רשיון בר-תוקף: 500 ש"ח

- כלב משוחרר: 500 ש"ח

גובה התעריפים הנ"ל, שנקבעו ע"י הרשות המחוקקת כבר לפני מספר שנים, נשאר ללא שינוי גם בעת ביצוע ביקורת זו.

חוזר מנכ"ל משרד הפנים מ- 14.1.2008 הורה לכל ראש רשות מקומית למנות בכתב עובד של הרשות, שקיבל הכשרה למילוי תפקידו לענין זה, למפקח בענין עבירות מינהליות בנושא כלבת ופיקוח על כלבים, וכן למנות בכתב למפקחים עובדי רשות שעברו הכשרה למילוי התפקיד. כמו כן ראש הרשות צריך להודיע למשרד המשפטים על מינוי המפקח בנושא כלבת ופיקוח על כלבים.

בבדיקת הביקורת נמצא כי ביום 8.11.2010 התפרסמה בילקוט הפרסומים הודעת ראש העיר רמת-גן על מינויים של מנהל המחלקה הוטרינרית, הוטרינר הנוסף במחלקה ו-3 בעלי תפקידים נוספים בעירייה למפקחים בנושא זה. מאז מונו מפקחים נוספים, ובעת הביקורת סה"כ 32 עובדי עירייה הם בעלי סמכויות כנ"ל: 6 אנשי המחלקה הוטרינרית, 21 מיח' שיטור ופיקוח, 6 מיח' פארק לאומי. כולם עברו הכשרה פנימית לנושא זה שנעשתה מטעם העירייה בליווי המחלקה המשפטית.

הפקחים בעיריית ר"ג רושמים קנסות לבעלי כלבים החל משנת 2011 – בעיקר לכלבים שנמצאו משוטטים בשטח העיר. הדו"חות נשלחים בדואר לבעלי הכלבים. מתנהל מעקב במערכת המחשב אחר סטטוס הטיפול, ועו"ד (העוסק מטעם העירייה באכיפת גביית קנסות עירוניים) מטפל גם בקנסות בתחום זה.

בשנת 2011 ניתנו 376 קנסות בנושא כלבים, כדלהלן (הטלת הקנסות החלה בר"ג במהלך 2011):

- 293 קנסות (לפי סעיף 11 "כלב משוחרר") ע"ס 500 ש"ח כ"א. מתוכם: 152 קנסות שניתנו לבעלי כלבים במשרד המחלקה לאחר שהכלב נתפס משוטט; 141 קנסות שניתנו בשטח ע"י הפקחים.

- 83 קנסות (לפי סעיף 2 א' "כלב ללא רשיון") ע"ס 500 ש"ח כ"א, כולם ניתנו ע"י אנשי המחלקה הוטרינרית.

בשנת 2012 ניתנו 519 קנסות, כדלהלן:

- 490 קנסות לפי סעיף 11, (מתוכם 136 במחלקה ו- 354 בשטח); ו- 24 קנסות עבור כלב ללא רשיון. (נתוני 2012 לא סופיים).

קורא שבב אלקטרוני של כלבים נמצא (בעת הביקורת) במשרד המחלקה ובניידת ההובלה של המחלקה. לדברי מנהל האגף הכוונה להתקין בקרוב קורא שבב בכל ניידות השיטור/פיקוח עירוני.

12. הטיפול בחתולי רחוב

בנוסף לחתולי המחמד המוחזקים בבתיים והשייכים לבעלים, ישנם חתולי רחוב אשר אין להם בעלים והם ניזונים מאשפת האדם או ממזון המסופק להם ישירות ע"י האדם (מואכלים). לצד תרומתם של חתולי הרחוב, בעיקר בטריפת מכרסמים ומזיקים, הם גם מהווים סכנה בהיותם יכולים להיות נשאים של מחלת הכלבת ולהדביק בכך בני אדם או חיות אחרות. החתולים יכולים להעביר גם מחלות נוספות לבני אדם, כגון טוקסופלזמה. כמו כן הם יכולים להוות מטרד ולפגוע באיכות החיים.

בהקשר לסכנות הקשורות במחלת הכלבת (נשיכת אדם או חשד להדבקה בכלבת), הטיפול בחתולים דומה לזה הנהוג לגבי כלבים אם כי לא קיימת בישראל חקיקה המקבילה לחקיקה בנושא הפיקוח על הכלבים.

הנחיות מקצועיות שונות (ארציות) מנסות למצוא את האיזון בין הפגיעה באינטרסים של בני האדם והטענה על המתה גורפת מדי של חתולים (בין השאר, בעקבות מספר פסיקות של בג"צ בנושא המתת חתולי רחוב), ובין המציאות הארצית בשטח.

המחלקה הוטרינרית בר"ג מטפלת בבעיה הקשורה לחתולי רחוב בעקבות קבלת תלונה בכתב או פנייה דרך המוקד העירוני. פקח מבקר במקום, בודק ונותן הנחיות הנוגעות למטרד (לאנשי העירייה או לתושבים), במטרה לצמצמו. אם נמצא שיש סיכון בריאותי יוחלט על דרך טיפול מתאימה, ובין השאר טיפול מניעתי. אם הוחלט על לכידה היא מבוצעת ע"י הפקחים והחתולים מועברים לאחד משני וטרינרים חיצוניים שיש להם הסכם עם העירייה לצורך ניתוח עיקור/סירוס (+ חיסון כלבת). לאחר הניתוח החתול משוחרר לתחנת האכלה, לאירגון למען בעלי חיים, או לאדם פרטי שמתחייב לטפל בו כהלכה.

בשנת **2011** בוצעו עבור המחלקה הוטרינרית בר"ג 1065 ניתוחי עיקור/סירוס לחתולי רחוב; ובשנת **2012** בוצעו 1135 ניתוחים.

עבור כל ניתוח הרופא מקבל סך של כ- 100 ש"ח (בעת הביקורת), בהתאם להסכם עבודה בינם ובין העירייה.

עיריית רמת-גן מקצה כ- 120,000 בשנה (בשנים 2011, 2012) לצורך הוצאות הטיפול בחתולי רחוב (מתוך סה"כ תקציב המחלקה). ההוצאות עבור כך נרשמות בתוך סעיף 1714000780 הכללי ("שירותים וטרינריים") ולא בסעיף נפרד (ראה פרק "תקציב" בדו"ח זה, להלן).

החתול מועבר לרופא הוטרינר החיצוני לניתוח עיקור/סירוס + חיסון לאחר מילוי טופס מתאים, אותו ממלא הפקח (טופס אחד לכל העברה של חתולים מכתובת מסוימת, לא טופס נפרד עבור כל חתול). לאחר ביצוע הפעולות הוטרינר הנ"ל חותם באותו טופס על אישור ביצוע לכל סוגי הפעולות (עיקור/סירוס, סימון, חיסון) ומעביר דו"ח ביצוע חודשי למחלקה הוטרינרית. במחלקה עורכים השוואה בין נתוני המסירה של הפקחים ובין דו"ח ביצוע הרופא, בודקים ומאשרים חשבונית. לאחר הבדיקה ואישור מועברים לו תרכיבים עבור חיסוני הכלבת (לחתולים) שבוצעו על ידו. בבדיקת הביקורת נמצא כי מתנהל במחלקה תהליך בדיקה שוטף כמפורט לעיל.

הטיפול בפניות ציבור

.13

פניות ציבור בתחום הוטרינריה מגיעות למחלקה בדרך כלל באמצעות המוקד העירוני, יחידות עירייה אחרות וישירות מתושבים. פניות ישירות שלא באמצעות המוקד העירוני מוכנסות למערכת הפניות הממוחשבת.

הפניית הפנייה לגורם המטפל (בדרך כלל הפקחים, וכן הוטרינרים) נעשית ע"י מזכירות המחלקה או ישירות מהמוקד העירוני לפקחים. סגירת פניות נעשית ע"י מזכירות המחלקה, לאחר קבלת אישור ביצוע מהפקחים/וטרינרים, או ע"י המוקד העירוני (לא בשעות העבודה ולא במקרים מורכבים-מתמשכים).

לגבי טיפול המחלקה הוטרינרית בפניות – נקבע "זמן תקן", דהיינו: מסגרת הזמן בה יש לסיים את הטיפול בפנייה. לפי ההנחייה הנ"ל, יש פניות שצריך לטפל בהן בעדיפות ראשונה ובדחיפות כגון: כלב תוקף/מאיים; בעלי חיים פצועים; התעללות בבעלי חיים וכד'. בסוף השנה הקלנדרית 2011, נמצא בסיכום מאת המוקד העירוני כי כל הפניות למחלקה הוטרינרית נסגרו עד סוף השנה ואחוז העמידה בזמן התקן היה 98%. בסוף שנת 2012, 96% פניות נסגרו עד סוף השנה ואחוז העמידה בזמן התקן היה 99%.

יש לציין כי המאפיין את הפניות בתחום זה הוא שחלק לא קטן מהן (כגון שוטטות כלבים ו/או פניות בנושאי חתולים) הן מורכבות ופחות ממוקדות, והן מתיחסות למצב דינמי (בעל החיים נע ממקום למקום) ולא סטטי (כמו בתחומים אחרים, למשל הימצאות אשפה במקום מסוים, נזילה מצינור וכו').

להלן היקף הפניות בשנים 2011, 2012:

מס' פניות 2011	מס' פניות 2012	זמן עד גמר הטיפול	הנושא
			חתולים
99	92	12 שעות עבודה	המלטת חתולים
9	8	5 ימים	המלטת חתולים לכודים בתקרה/מקלט וכו'
96	96	4 שעות	חתול פצוע מתאונה
6	8	40 שעות עבודה	חתול ששרט/נשך
11	8	6 שעות	חתול מאיים בכניסה לבית
8	3	יומיים	חתול מאיים הנמצא בסביבה
111	103	3 ימים	חתול לכוד
142	153	32 שעות עבודה	חתול חולה
353	371	180 ימים	עיקור וסירוס חתולים
			כלבים
602	494	7 ימים	שוטטות כלבים
35	38	40 שעות עבודה	כלב שנשך
24	23	4 שעות	כלב פצוע מתאונה
4	5	4 ימים	החזקת כלב מאיים
36	29	4 שעות	כלב מאיים בכניסה / סביבת בית
27	34	24 שעות עבודה	כלב שאבד/נמצא
			כללי
51	49	4 ימים	התעללות בבעלי חיים
39	48	60 ימים	מטרד מתרנגולים
4	30	12 שעות	סוס/חמור משוטט
90	81	6 שעות	ציפור פצועה
205	219	14 ימים	שונות - מחלקה וטרינרית
			עסקים
0	0	48 שעות	תלונה על עסק המוכר בעלי חיים
1	0	48 שעות עבודה	תלונה על עסק המוכר מוצרים מן החי
1953	1893	---	סך הכל

14. כח אדם

במחלקה הוטרינרית מועסקים 7 עובדי עירייה, כולם במשרה מלאה, כדלהלן:

- מנהל המחלקה - הוטרינר הרשותי

- וטרינר עירוני

- מנהלת חשבונות/מזכירה

- מזכירה

- 3 פקחים

כמפורט בסעיף 8 לעיל בדו"ח זה, מנהל המחלקה והוטרינר הנוסף הם העוסקים בעצמם בכל נושאי הפיקוח על מזון שמקורו מבעלי חיים (בדיקות משנה וביקורות בעסקים), וכן יש להם את המטלות המקצועיות השוטפות הקשורות בכלבים ובעלי חיים נוספים. מאחר וניתנת עדיפות עליונה לביצוע בדיקות המשנה היומיות, הרי שבהיקף כח האדם הקיים (וטרינרים) היקף הביקורת בעסקים אינו אופטימלי מבחינת התדירות – למרות הפיקוח השוטף המתקיים.

3 הפקחים עובדים בתורנות לפי משמרות, הנותנות מענה בימי א'–ה' בשעות 06.30 – 21.00, וביום ששי 12.00 – 07.00. מדי יום שני פקחים בשתי משמרות בשטח (06.30 – 14.30, 13.00 – 21.00) ופקח אחד בכלביה (07.30 – 15.30). פקח משמרת ראשונה מסייע לנושאים המינהליים של בדיקות המשנה (החתמה, רישום) בשעות הלחץ היומיות (06.30 – 08.30) ואז יוצא לעבודתו בשטח. הוא גם מטפל בתלונות המתקבלות עד שעה 14.00 ולאחר מכן מגיע למשרד לעידכון תלונות. כל לילה יש פקח תורן ל"הקפצה" דחופה.

במשרדי המחלקה הוטרינרית קיים שערן נוכחות וכרטיסי העובדים מוחתמים מדי יום. הטיפול בדו"חות הנוכחות החודשיים נעשה כמו בכל יחידות העירייה, כאשר מנהל המחלקה עובר על הדו"ח החודשי וחותרם לפני החזרת הנתונים לאגף התברואה.

15. תקציב

כל התקבולים מכל המקורות עבור המחלקה הוטרינרית, לפי הרשום בהנח"ש העירייה, מרוכזים בסעיף תקציבי אחד (1214000420). בשנת 2011 הם היו בסה"כ כ- 1,100,000 ש"ח ובשנת 2012 היו כ- 1,200,000 ש"ח (לא סופי).

תקבולים אלו כוללים: העברות משלטון מקומי עבור בדיקות משנה; הכנסות מחיסון, מרישוי, וכד'. לא ניתן באופן הרישום הזה להציג תקבולים לפי מקורותיהם הספציפיים. חלק מהגדרות הרישום בסעיף הן כלליות, כגון "וטרינר". לדברי מנהל המחלקה התקבולים הרשומים בסעיף זה אינם כוללים את ההכנסות השוטפות מתשלום התושבים עבור קנסות מינהליים-וטרינריים (בהיקף מוערך של כ- 200,000 ש"ח בשנה).

ההוצאות עבור פעולות המחלקה (ללא שכר) היו בשנת 2011 כדלהלן: כ- 22,000 ש"ח עבור ציוד ומינהלה (סעיף 1714000470), וכ- 940,000 ש"ח עבור "שירותים וטרינריים" (סעיף 1714000780). בשנת 2012 ההוצאות (לא סופי) עבור ציוד ומינהלה היו כ- 22,000 ש"ח ועבור "שירותים וטרינריים" כ- 1,100,000 ש"ח.

סעיף הפעולות הכללי "שירותים וטרינריים" כולל בתוכו תשלום גם עבור הפרשות לפנסיה תקציבית לאיגוד ערים דן לתברואה עבור גימלאים, בהתאם להסכמי ההפרדות בין עיריית רמת-גן והאיגוד. בשנת 2011 שולמו עבור כך כ- 440,000 ש"ח, כך שתקציב הפעולות "נטו" היה כ- 500,000 ש"ח. בשנת 2012 שולם עבור כך סכום דומה (הנתונים לא סופיים) כך שתקציב הפעולות "נטו" היה כ- 650,000 ש"ח.

גם מרכיבי ההוצאות לפעולות מרוכזים בסעיף תקציבי אחד, הכולל בין השאר: רכישת תרכיבי חיסונים; תשלומים לוטרינריים פרטיים עבור ניתוחי חתולים; רכישת שבבים וכד'. לא ניתן באופן הרישום הזה להציג את ההוצאות לפי נושאים ספציפיים.

16. נוהלים

לקראת סיום ביקורת זו נמצאים בתהליכי אישור, בשלבים הסופיים, נוהלים עירוניים מעודכנים למחלקה הוטרינרית הכוללים בין השאר: טיפול בפניות; פיקוח וטרינרי בעסקים; אישור וטרינרי למובילי בשר; טיפול בכלבים משוטטים; הסגר בעלי חיים; רישוי כלבים; טיפול בחתולי רחוב; ניהול קופה. לפני כן היו קיימים נוהלים, עבור חלק מהנושאים, משנת 2009.

מעיון בטיוות הנוהלים החדשים נמצא כי הם מקיפים נושאי טיפול רבים, אולם בחלק מהתחומים חסרות הנחיות לניהול הרישום, המעקב והתיעוד – שהם כלים חשובים לפיקוח ולבקרה, וכן חסרות הנחיות במספר נושאים, כמפורט במסגרת סעיפי דו"ח ביקורת זה לעיל.

מסקנות והמלצות

17. כללי

א. המחלקה הוטרינרית בעיריית רמת-גן, הפועלת במסגרת אגף התברואה, עוסקת בעיקר בנושאים הבאים:

- **פיקוח על מזון שמקורו מבעלי חיים** (ביצוע בדיקת טרום-שיווק של המוצרים בעת הכנסתם לתחום השיפוט של הרשות המקומית ; ביצוע בדיקות שוטפות בעסקים המשמשים למכירת מוצרים מן החי ; בדיקת עסקים הטעונים רשיון עסק וטרינרי ומתן המלצה לרישוי).
- **פיקוח על החזקת בעלי חיים**, ובעיקר פעולות למניעת מחלת הכלבת (רישוי, חיסון וכד').
- **טיפול בפניות הציבור** בנוגע למפגעים ומטרדים מבעלי חיים.

המחלקות הוטרינריות ברשויות המקומיות פועלות בזיקה מקצועית למשרד הבריאות (בעיקר בכל הנוגע לטיפול במזון שמקורו מבעלי חיים) ולמשרד החקלאות (בכל הנוגע לטיפול בבעלי החיים).

ב. **הביקורת התרשמה כי המחלקה מבצעת בדרך כלל כהלכה את פעילותה (מהבחינה האירגונית-מינהלית) – לרבות הפעלת מאגר נתונים ומידע ממוחשב המשמש כבסיס לתיכנון, לבקרה ולמעקב אחר תהליכי העבודה, כולל הכנת דיווחים כספיים.**

18. בדיקות טרום-שיווק (סעיף 8 א.)

- א. הבדיקות נערכות בימים א'-ו' על כלי הרכב המובילים מזון מן החי לתחום עיריית רמת-גן, במתחם הגובל במשרדי המחלקה. את הבדיקה מבצע רופא וטרינר הבודק את: המוצרים בבדיקה מידגמית (סימון ותאריך, נקיון ושלמות האריזות); תא הרכב המוביל (טמפרטורה אופפת, תקינות מד טמפרטורה, אחסון נאות ונקיון); תיעוד נלווה. בממוצע נבדקים בכל יום 65 משאיות. עיקר הלחץ הוא בשעות 06.30 – 08.00, כשלעיתים בשעות אלה ממתינות לבדיקה עד כ- 10 משאיות בבת-אחת. מכאן נגזר גם עומק הבדיקה: בשעות של לחץ רב הבדיקה, מטבע הדברים, קצרה ומהירה יותר; בשעות אחרות הבדיקה ממושכת יותר.
- נתוני המשלוח והבדיקה מוקלדים במחשב ע"י הרופא מבצע הבדיקה, באמצעות תוכנה הכוללת את רשימת הספקים, רשיון היצרנים, רשיון הובלה בקירור של כלי הרכב, וסוגי המוצרים. התיעוד המסודר מאפשר הפקת סיכומים תקופתיים ושנתיים לפי חתך של ספקים/מוצרים/כמויות וכ'.
- ב. על אף שהביקורת התרשמה כי עבודת בדיקות הטרם-שיווק מתנהלת באופן תקין, הרי שלא קיים נוהל עבודה בכתב המתיחס אופן ביצוע הבדיקות מהבחינה

האופרטיבית והטכנית ולדרך התייעוד וניהול הרישום (מעבר להנחיות ולדרישות המקצועיות בתקנות לגבי מצב המוצרים ואיכותם).

הביקורת ממליצה להכין נוהל עבודה שיתייחס לכל היבטי ביצוע הבדיקות. תגובת מנהל אגף התברואה: הנוהל הקיים יעבור עריכה מחודשת.

19. רישוי עסקים וטרינרי (סעיף 8 ב. 2)

א. בהתאם לתוספות ל"צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה – 1995" נקבעו עסקים מסוימים העוסקים במוצרים מן החי כעסקים טעוני רישוי לפי חוק רישוי עסקים, דהיינו טעוני רישוי עסק "וטרינרי". בין העסקים שנקבעו: איטליזים (כולל מחלקות בשר/דגים בסופרמרקטים); חנויות דגים; מפעלים לקירור ולפירוק/עיבוד/אריזה של המוצרים; חנויות לחיות מחמד (תצוגה ו/או מכירה), למזון לבעלי חיים ולמספרות לבעלי חיים.

הטיפול בתהליכי האישור הוטרינרי (ראשוני או חידוש אישור) לעסקים הנ"ל הוא בידי המחלקה הוטרינרית העירונית, המוסרת את המלצתה ליח' רישוי עסקים (האחראית להוצאת רישיון העסק). המלצה זו היא תנאי להוצאת רישיון עסק. רישיון עסק ל"איטליז" (חנות שמוכרים בה בשר, עופות או דגים - שאינם קפואים) ניתן בהתאם לחוק הנ"ל לשנה אחת; רישיון למפעלים (איסוף, פירוק, עיבוד, אריזה) ניתן ל- 3 שנים; רישיון לחנות לאחזקת ומכירת בעלי חיים ניתן לצמיתות (בכפוף לעמידה בתנאים ולבדיקות שוטפות).

ב. בבדיקת הביקורת נמצא כי מתוך 48 עסקים ברמת-גן טעוני רישוי עסק וטרינרי, ל- 9 אין רישיון עסק בר-תוקף, בשל סיבות שונות (כגון תביעות ודיונים משפטיים) שאינן קשורות להמלצה הוטרינרית. עבור יתר העסקים, בעלי הרישיון, נתקבלו המלצות מהמחלקה הוטרינרית כנדרש.

ג. המחלקה הוטרינרית נותנת את המלצתה לכל בקשה המוגשת (על גבי טופס מיוחד) מרישוי עסקים. המחלקה אינה נוהגת לתת תזכורות מיוזמתה לרישוי עסקים כאשר מסתיים תוקף ההמלצה לרישיון הוטרינרי (לגבי מרבית העסקים לאחר שנה) ומחכה להגעת טפסי הבקשה החדשה.

במחלקה הוטרינרית אין חיבור של המחשב לתוכנת רישוי עסקים. ישנם מקרים בהם חולף זמן לא קצר בין ההמלצה לרישיון וטרינרי שניתנה ע"י המחלקה ובין מועד הוצאת הרישיון בפועל (בשל עיכובים בהיבטים אחרים של

תהליכי הוצאת רשיון העסק שאינם קשורים לתחום הוטרינרי). במקרים אלה עלול להיווצר מצב בו ההמלצה הוטרינרית איבדה את משמעותה המעשית (בשל שינויים במצב המוצרים בעסק ובדרך הטיפול בהם).

ד. הביקורת ממליצה כדלהלן:

- המחלקה הוטרינרית תודיע מיוזמתה לרישוי עסקים לגבי סיום תוקף כל המלצה וטרינרית שניתנה לרשיון עסק.
- יש לחבר את המחלקה הוטרינרית לתוכנת רישוי עסקים על מנת שניתן יהיה לנהל מעקב אחר סטטוס תהליכי הרישוי של עסקים הטעונים אישור וטרינרי.
- להגיש המלצה וטרינרית מחודשת עבור עסק אם חלפו 3 חודשים ומעלה מיום מתן ההמלצה ועד למועד הוצאת רשיון העסק.

תגובת מנהל האגף : האגף מקבל את המלצת הביקורת.

20. ביקורות שוטפות בעסקים (סעיף 8 ב. 3)

א. המחלקה עורכת ביקורות פתע בעסקים הטעוני רשיון עסק וטרינרי וכן בעסקים המוכרים מוצרים מן החי שאינם טעונים אישור וטרינרי (כגון חנויות לממכר שוארמות/פיצות, מזוננים, מטבחי קצה וכד'). בשנת 2012 נערכו 128 ביקורות בעסקים טעוני רשיון עסק וטרינרי, הכוללות ביקורות שוטפות וביקורת לצורך גיבוש המלצה לחידוש אישור רשיון עסק.

בעקבות כל בדיקה מתפרסם סיכום בכתב, המופק מהמחשב, הנשלח לבעל העסק עם העתק למחלקת רישוי עסקים. עותקים ממנו נמצאים במערכת הממוחשבת ובתיק הפיזי של העסק. במערכת הממוחשבת נמצא ריכוז נתונים על הבדיקות, לרבות לגבי מועדי הביצוע.

ב. תכיפות הביקורות הנדרשות אינה מעוגנת בהנחיות ארציות (לא בחוקים ולא בהנחיות מקצועיות), והחלטה נתונה למעשה בידי הרשות המקומית בהתאם למדיניותה ובהתאם לכח האדם המוקצה לנושא זה. בנוהלי העבודה של אגף התברואה העירוני נקבע כי הבדיקה תיערך "לפחות אחת לשנה".

בשנים 2011 – 2012 במרבית העסקים טעוני רשיון וטרינרי נערכו 2-3 ביקורות בשנה, ובמספר עסקים 4-5 ביקורות בשנה. לא נמצא עסק שבו לא נערכה לפחות בדיקה אחת בשנה. לדברי מנהל המחלקה התדירות נקבעת קודם כל לפי המצב הוטרינרי של העסק: בעסק הידוע כ"בעייתי" ושהתגלו בו ליקויים רבים – נערכות

בדיקות תכופות יותר, ואילו בעסקים בהם המצב תקין בדרך כלל תכיפות הבדיקות נמוכה יותר.

ג. בדיקת הוטרנר בעסקים כוללת לא רק נושאים הנוגעים לתקינות ולאיכות המוצרים אלא גם נושאים כגון נקייו המבנה וסביבתו, תקינות ונקיון המתקנים והציוד, תקינות ונקיון השירותים, לבוש והיגיינה של העובדים.

ד. את הביקורות בעסקים מבצע רופא וטרנר מהמחלקה בעצמו. לוטרנר ברשות מקומית יש סמכות מקצועית בלעדית המעוגנת בחקיקה להחרים ולהשמיד במקום מוצרים מן החי שנמצאו כעלולים להזיק לבריאות אדם או שהם בלתי ראויים למאכל אדם. בשנת 2012 ביצעו הוטרנרים הבודקים 42 אירועי פסילה ב- 26 איטליזים. הבדיקות (ובעיקר סמכות הפסילה העלולה לגרום לנזק כספי לא קטן) עלולות ליצור סיטואציות רגישות בין הוטרנר המבצע את תפקידו ובין בעל העסק. לאחרונה אירעו מספר מקרים בהם הופנו כלפי הוטרנר הבודק בשטח קללות ואיומים, כשבמספר מקרים הוטרנר נאלץ להזעיק לעזרתו את אנשי השיטור העירוני. במקרה אחד הוטרנר הגיש בעצמו תלונה במשטרה על איומים ותוקפנות כלפיו בעת מילוי תפקידו בחנות, וקיבל תשובה מהמשטרה כי הם לא יוסיפו לחקור בענין מאחר ו"נסיבות הענין אינן מצדיקות את המשך החקירה". יש לציין כי בעיריות רבות הבדיקות מבוצעות בזוגות, כאשר לוטרנר מתלווה תברואן או מפקח מזון.

ה. לדעת הביקורת היקף הבדיקות הנוכחי נותן מענה רק לגבי חלק מהעסקים (הבעייתיים ביותר), בהם נערכות בדיקות תכופות יותר, אולם לגבי האחרים יעד של "לפחות פעם בשנה" אינו משיג את ההגנה הנדרשת על בריאות הציבור בתחום זה.

הביקורת ממליצה כדלהלן:

- לקבוע יעד לתכיפות הבדיקות השוטפות בעסקים שלא יפחת מלפחות 3 ביקורות בשנה בכל עסק טעון רשיון וטרנרי. בהמשך לכך, לבדוק את האפשרות להגדלת היקף הבדיקות הן ע"י תיגבור נוסף של כח אדם והן בהיערכות שונה במסגרת כח האדם הנוכחי.

- לבצע את הבדיקה בעסק ע"י שני אנשים: הוטרינר + תברואן או מפקח שעבר הכשרה מתאימה. בנוסף למניעת המצב בו הוטרינר מתמודד לבדו בשטח במצבים רגישים עם בעלי עסקים, הרי שהתברואן יכול לסייע בתחומים התחזוקתיים של הבדיקה, לקצר בכך את הזמן של כל בדיקה ועל ידי כך מושגת הרחבת סה"כ היקף הבדיקות בעיר.

- לקבוע נוהל עירוני לתהליך של ליווי ומעקב אחר כל תלונה המוגשת למשטרה ע"י עובד עירייה בגין פגיעה כלשהיא בו במסגרת מילוי תפקידו.

תגובת מנהל האגף : הנושא ייבדק מול היועץ המשפטי לעירייה.

21. אכיפה – עסקים טעוני רשיון וטרינרי (סעיף 8 ב. 4)

א. העתק מכל דו"ח בדיקה בעסק של וטרינר מועבר לרישוי עסקים. כאשר הממצאים מתגלים כחמורים רישוי עסקים, אמורים להוציא לעסק מכתב ובו דרישה לתיקון הליקויים ו/או התראה לפני נקיטת אמצעים. לעתים מועברים הממצאים מהמחלקה הוטרינרית לידיעת התובעת העירונית. אין כיום תהליך מסודר לגבי תהליכי האכיפה, העברת חומר, מעקב ולוחות זמנים.

הביקורת ממליצה לקבוע הנחיות מסודרות לגבי שרשרת תהליכי האכיפה בעסקים טעוני רשיון עסק וטרינרי – לרבות דרכי דיווח, לוחות זמנים ומעקב.

ב. בעיריות רבות נעשו הפעולות הנדרשות שהביאו לכך שניתן לתת דו"חות קנס למי שמבצע עבירה על חוק העזר העירוני בנושא פיקוח על מכירת בשר ומוצריו. בעיריית רמת-גן קיימת מזה זמן מה כוונה לאפשר מתן דו"חות אלה, אולם עדיין לא הושלמו הצעדים הנדרשים לכך.

יש לסיים בהקדם האפשרי את כל הנדרש על מנת להתחיל בהגשת דו"חות קנס ברמת-גן לעסקים המוכרים בשר ומוצריו שעוברים על חוק העזר העירוני. תהיה בכך תרומה לאכיפה משמעותית יותר ולהגנה על בריאות הציבור תושבי העיר.

תגובת מנהל האגף : הנושא נמצא בתהליך ומלווה ע"י המחלקה המשפטית.

22. מעקב אחר רישוי וחיסון כלבים (סעיף 9 ב')

א. במחשב במחלקה קיים רישום של הכלבים בבעלות תושבי העיר, לרבות תאריכי הרישוי והחיסונים. לגבי חלק מהכלבים הרשומים אין עדות כי החיסון הוא בר-תוקף. לדברי מנהל המחלקה הסיבות לכך הן: כתובות (ומספרי טלפון) של בעלי כלבים אינן מעודכנות, בין אם בעל הכלב עבר לעיר אחרת ובין אם שינה את כתובתו בעיר רמת-גן (אין גם סינכרון בין נתוני הכתובות במח' הוטרינרית ובין הנתונים במחלקות עירייה אחרות); מידע על כלבים רבים שמתו או אבדו אינו מצוי בידי המחלקה הוטרינרית וקיימת סבירות גבוהה שחלק לא קטן מהכלבים הרשומים כלא מחוסנים מתו או אבדו. המחלקה נוהגת לשלוח אחת לרבעון באופן מרוכז גלויות תזכורת וכן מכתבי התראה ובהם מצוין כי אם לא יבוצע החיסון וחידוש הרישוי יוטלו על בעל הכלב קנסות. בשנת 2011 ניתנו ע"י אנשי המחלקה הוטרינרית 83 קנסות (בסך 500 ש"ח כל אחד) לבעלי כלבים ללא רישוי (נתוני 2012 אינם שלמים).

ב. יש להגביר את מאמצי האיתור והאכיפה אחר בעלי כלבים ללא רישוי וללא חיסון. בין השאר ע"י:

- עידכון מאגר כתובות וטלפונים בעלי הכלבים, ע"י קבלת גישה שוטפת למאגרי הכתובות העירוניים (כגון בארנונה וכד') וכן מנתוני המרכז הארצי לרישום כלבים.
- הרחבת היקף התזכורות הטלפוניות (או בדוא"ל).

23. תחנת ההסגר העירונית (סעיף 10)

א. ברמת-גן קיימת תחנת הסגר עירונית, הנמצאת סמוך למשרדי המחלקה הוטרינרית. לתחנה מועבר כל כלב משוטט שנתפס ע"י פקחים בשטח העיר, וכן כלבים שנשכו. התחנה שוכנת במבנה השייך לעיריית רמת-גן ושימש בעבר כתחנת ההסגר של השירותים הוטרינריים איגוד ערים דן. כיום המבנה מחולק ל-2 חלקים, בכל אחד 15 תאים: חלק אחד ממשיך לשמש את איגוד הערים וחלק אחד משמש את המחלקה הוטרינרית של רמת-גן. בסוף שנת 2012 הסתיים חוזה ההתקשרות בין עיריית רמת-גן ואיגוד הערים ובעקבות זאת כל שטח המבנה (כ- 30 תאים) אמור לעמוד לרשות עיריית רמת-גן.

המתקן הוא ישן יחסית, חלק מסורגי המתכת אכולי חלודה וגג המבנה עשוי אסבסט. לדברי מנהל אגף התברואה קיימת תוכנית לשיפוץ המקום לאחר הפינוי הסופי של חלק איגוד ערים דן.

ב. הביקורת ממליצה לסיים בהקדם את תהליכי הפינוי של איגוד ערים דן מהמקום, לאחר שהסתיים חוזה ההתקשרות בסוף 2012. כמו כן מומלץ לשפץ את המקום על מנת שיתאים לייעודו באופן הולם.

תגובת מנהל האגף: איגוד ערים הביע את רצונו להאריך את החוזה עד למציאת מקום חלופי. הנושא נמצא בטיפול המחלקה המשפטית. שיפוץ הכלבייה עומד על הפרק – הועברה בקשה לתמיכה ממשלתית בנדון.

24. רישום התקציב (סעיף 15)

א. כל רישום התקבולים, מכל המקורות, עבור המחלקה הוטרינרית מרוכז בהנהח"ש בסעיף תקציבי אחד (1214000420).
התקבולים כוללים: העברות כספיות ממרכז השלטון המקומי עבור בדיקות המשנה; הכנסות מחיסון ורישוי, ועוד.

כל רישום הוצאות המחלקה עבור פעולות (ללא ציוד ומינהלה) מרוכז בהנהח"ש העירונית בסעיף תקציבי אחד (1714000780). ההוצאות הרשומות כוללות: הפרשות לפנסיה תקציבית לאיגוד ערים דן עבור גימלאים, בהתאם להסכמים בינו ובין עיריית רמת-גן; רכישת תרכיבי חיסונים; תשלומים לוטרינרים פרטיים עבור ניתוח חתולים; רכישות שבבים וכו'.

ב. **אופן רישום זה, במסגרת סעיף תקציבי אחד לתקבולים וסעיף תקציבי אחד לפעולות – מקשה על המעקב והבקרה השוטפים. מומלץ לנהל את הרישום במסגרת מספר סעיפים רחב יותר.**

תגובת מנהל האגף: המחלקה הוטרינרית פועלת כמשק סגור. חלוקת התקציב בתוך הסעיף התקציבי נעשית ע"י מנהל המחלקה ומנהל האגף.

25. נוהלים (סעיף 16)

א. לקראת סיום ביקורת זו נמצאים בתהליכי אישור, בשלבים הסופיים, נוהלים עירוניים מעודכנים למחלקה הוטרינרית הכוללים בין השאר: טיפול בפניות; פיקוח וטרינרי בעסקים; אישור וטרינרי למובילי בשר; טיפול בכלבים משוטטים; הסגר בעלי חיים; רישוי כלבים; טיפול בחתולי רחוב; ניהול קופה. עד עתה היו קיימים נוהלים, עבור חלק מהנושאים, משנים קודמות. מעיון בטיוטת הנוהלים החדשים נמצא כי הם מקיפים את מרבית נושאי הטיפול, אולם בחלק מהתחומים חסרות הנחיות לניהול הרישום, המעקב והתיעוד – שהם כלים חשובים לפיקוח ולבקרה. כמו כן חסרות הנחיות במספר תחומים, בין השאר כמפורט בסעיפים 18 ב' ו- 21 א' לעיל.

ב. יש לפרסם בהקדם את הנוהלים המעודכנים, ולכלול בהם הנחיות נוספות, כמפורט לעיל.

תגובת מנהל האגף: עידכון הנהלים נמצא בתהליכים האחרונים.

הערה: תגובת מנהל אגף התברואה שולבה בסעיפי המסקנות וההמלצות.

* * *

סימוכין: 2013-0013-752

הערות ראש העיר לדו"ח מבקר העירייה 2012

המחלקה הוטרינרית העירונית

ראש העיר מאמץ את המלצות המבקר תוך שמברך על התרשמות הביקורת כי המחלקה מבצעת כהלכה את פעילותה מהבחינה האירגונית – מינהלית.

להלן התייחסות להמלצות המבקר :

סעיף 8 א' – בדיקות טרום – שיווק

ראש העיר מקבל את המלצת הביקורת להכין נוהל עבודה שיתייחס לכל היבטי ביצוע הבדיקות. מנהל אגף התברואה הונחה לבצע עריכה מחודשת לנוהל הקיים.

סעיף 8 ב'. 2) – רישוי עסקים וטרינרי

ראש העיר מאמץ את המלצת המבקר תוך שהינחה את מנהל אגף התברואה כי המח' הוטרינרית תודיע מיוזמתה לרישוי עסקים לגבי סיום תוקף כל המלצה וטרינרית שניתנה לרישיון עסק. כמו כן, המח' הוטרינרית תחובר לתכנת רישוי עסקים. תוגש המלצה וטרינרית מחודשת עבור עסק אם חלפו 3 חודשים ומעלה מיום מתן ההמלצה ועד למועד הוצאת רישיון העסק.

סעיף 8 ב'. 3) – ביקורות שוטפות בעסקים

ראש העיר מקבל את המלצת הביקורת בכל הקשור לבדיקות שוטפות בעסקים והגדלת היקף הבדיקות. מנהל אגף התברואה הונחה לבדוק כל ההיבטים בנושא בהתאם למימצאי הביקורת אל מול היועץ המשפטי לעירייה.

סעיף 8 ב'. 4) אכיפה – עסקים טעוני אישור וטרינרי

ראש העיר מעדכן כי תהליכי האכיפה בעסקים טעונים רישיון עסק וטרינרי ונושא הגשת דו"חות קנס לעסקים המוכרים בשר ומוצריו ושעוברים על חוק העזר העירוני נמצאים בטיפול ובתהליך של מנהל אגף התברואה וליווי של המחלקה המשפטית העירונית.

סעיף 9 ב' – מעקב אחר רישוי וחיסון כלבים

ראש העיר מעדכן כי הינחה את מנהל אגף התברואה להגברת מאמצי האיתור והאכיפה אחר בעלי כלבים ללא רישיון וללא חיסון.

סעיף 10 – תחנת ההסגר העירונית

ראש העיר מציין כי המלצת הביקורת לסיים בהקדם את תהליכי הפינוי של איגוד ערים דן מהמקום תוכל להתבצע רק לאחר מציאת מקום חלופי. הנושא נמצא בטיפול המח' המשפטית. לעניין שיפוץ הכלבייה – הועברה בקשה לתמיכה ממשלתית בנדון.

סעיף 15 – רישום התקציב

ראש העיר מעדכן כי המח' הוטרינרית פועלת כמשק סגור כאשר חלוקת התקציב בתוך הסעיף התקציבי מבוצעת ע"י מנהל המחלקה ומנהל האגף.

סעיף 16 – נוהלים

ראש העיר מציין כי עידכון הנהלים נמצא בתהליכי עדכון אחרונים טרם פרסום.

ראש העיר מעדכן כי עפ"י מסמך משרד החקלאות, 90% מהכלבים הרשומים בעיר מוחזקים עם חיסון כלבת בתוקף וברישיון. זאת לעומת הממוצע הארצי העומד על 60% בלבד.